

- 6) Viratchai C. Anthrax gastroenteritis and meningitis. J Med Assoc Thailand 1974; 57:147-50.
- 7) Sirisanthana T. and Jesadaporn U. Survival of a patient with gastrointestinal anthrax. Chiang Mai Med Bull 1985 Mar; 24(1) : 1-5.
- 8) กาญจนศักดิ์ ผลบุญ, ปาริฉัตร รัตนศิริ, สมชาย พิระปกรณ์, ประวิทย์ ชุมเกษียร, ประทุม จงเจริญ, เสมอ ศรีทาสร้อย. การระบาดของโรคแอนแทรกซ์ จังหวัดอุดรธานี. วารสารโรคติดต่อ, 2527,10(3): 207-220.
- 9) สรุปรายงานการเฝ้าระวังโรคประจำปี กองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2524-2535.
- 10) สรุปรายงานเบื้องต้นการเฝ้าระวังโรค กองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2536.
- 11) หนังสือประมวลสถิติประจำปี กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2524-2534.
- 12) รายงานการสอบสวนโรคแอนแทรกซ์ กองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2532-2536.

รายงานโดย สุรสิทธิ์ จิตรพิทักษ์เลิศ พ.บ.*
 ประวิทย์ ชุมเกษียร ศพ.บ., ส.ม., D.V.S.M., น.บ.**
 ปิยนิตย์ ธรรมภรณ์พิลาศ พ.บ., M.P.H.**

* โครงการแพทย์ประจำบ้านสาขาเวชศาสตร์ป้องกัน (ระบาดวิทยา) กองระบาดวิทยา
 ** กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข

การสนับสนุนการกวาดล้างโปลิโอในประเทศไทย

จากการตรวจวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการ

ความร่วมมือในการณรงค์เพื่อกวาดล้างโรคโปลิโอตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายในการกวาดล้างโรคโปลิโอให้หมดไปจากประเทศไทยภายในปี พ.ศ.2539 โดยการประสานงานของกองระบาดวิทยา กองโรคติดต่อทั่วไป และสถาบันวิจัยไวรัส สถาบันวิจัยไวรัส กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากองค์การอนามัยโลกให้เป็นห้องปฏิบัติการอ้างอิงขององค์การอนามัยโลกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับการตรวจวินิจฉัยโรคโปลิโอ (WHO Polio Regional Reference Laboratory in South East Asia) ได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านการสนับสนุนการตรวจวินิจฉัยและยืนยันโรคโปลิโอทางห้องปฏิบัติการทั้งผู้ป่วยไทยและผู้ป่วยชาวต่างประเทศที่อยู่ในเครือข่าย ดังได้รายงานความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ของโรคโปลิโอในประเทศไทย จากข้อมูลที่รวบรวมได้นับตั้งแต่เริ่มดำเนินแผนงานกวาดล้างเมื่อปี 2535 เป็นต้นมา ยังคงพบจำนวนผู้ป่วยโรคโปลิโอ ซึ่งมีการกระจายในเขตจังหวัดชายแดนและจังหวัดที่ติดชายแดนไทย กลุ่มอายุที่พบการเกิดโรคสูงสุด คือ 5-14 ปี พบเชื้อไวรัสโปลิโอซึ่งแยกได้จากผู้ป่วยใน พ.ศ. 2535 และ 2536 จำนวน 12 และ 14 สายพันธุ์ (ราย) ตามลำดับ

รายงานนี้จะเป็นรายงานการตรวจวินิจฉัยจำแนกตามสายพันธุ์พื้นเมือง (wild strain) และสายพันธุ์วัคซีน (vaccine-associated strain) โดยวิธี ELISA และ Nucleic Acid Probe Hybridization พบว่า เชื้อไวรัสโปลิโอ จำนวน 12 สายพันธุ์ ซึ่งแยกได้จากผู้ป่วยในปี พ.ศ. 2535 โดยเป็นเชื้อที่แยกได้จากผู้ป่วยไทย 7 สายพันธุ์ และจาก ผู้ป่วยชาวต่างประเทศที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย (imported case) 5 สายพันธุ์ซึ่งเป็นเชื้อไวรัสโปลิโอ ทัยปี 1 ทั้งหมด (ตารางที่ 1) ผลการจำแนกสายพันธุ์ พบว่า เป็นสายพันธุ์พื้นเมืองทั้ง 12 สายพันธุ์ (คิดเป็นร้อยละ 100) ผู้ป่วยไทยมีประวัติเคยได้รับวัคซีน OPV 5 สายพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 71.4 ส่วนผู้ป่วยชาวพม่า กระเหรี่ยง และศูนย์อพยพ มีประวัติการได้รับวัคซีนเพียงร้อยละ 20 (1 สายพันธุ์ จาก 5 สายพันธุ์) และอยู่ในกลุ่มอายุ 1-4 ปี ทั้งสิ้น สำหรับปี พ.ศ. 2536 (ตารางที่ 2) แยกเชื้อโปลิโอได้จากผู้ป่วยไทย 9 สายพันธุ์ เป็นทัยปี 1 6 สายพันธุ์ ทัยปี 3 3 สายพันธุ์ โดยมีประวัติการได้รับวัคซีน OPV 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.6 เมื่อจำแนกสายพันธุ์พื้นเมือง 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.6 ส่วนเชื้อโปลิโอที่แยกได้จากผู้ป่วยชาวต่างประเทศ พบว่า เป็นสายพันธุ์พื้นเมือง 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 80 มีประวัติการได้รับวัคซีน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 40 และมีอายุต่ำกว่า 2 ปี

ข้อมูลเหล่านี้ซึ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของการเกิดโรคโปลิโอ สถานะของโรคโปลิโอในประเทศไทย ซึ่งยังพบสายพันธุ์พื้นเมืองซึ่งก่อโรค ประวัติการได้รับวัคซีนของผู้ป่วย และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มอายุของผู้ป่วยที่พบการเกิดโรคสูงสุด คือ เป็นกลุ่มอายุ 5-14 ปี เป็นประโยชน์ในการพิจารณากำหนดแผนงานกวาดล้างโปลิโอในประเทศไทยต่อไป เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งในขณะนี้กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินโครงการรณรงค์ให้วัคซีนโปลิโอแก่เด็กทั่วประเทศเป็นมาตรการเสริมพิเศษ เพื่อเพิ่มระดับความครอบคลุมของการให้วัคซีนโปลิโอ โดยกำหนดแผนงาน National Immunization Days ขึ้นเป็นระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537-2540

ตารางที่ 1 ผลการจำแนกสายพันธุ์พื้นเมืองและสายพันธุ์วัคซีนของเชื้อไวรัสโปลิโอ ที่แยกได้จากผู้ป่วย พ.ศ. 2535

ชื่อผู้ป่วย (จังหวัด)	อายุ (ปี)	ประวัติ OPV	วันเริ่มป่วย	ผลการแยกเชื้อ (ทัยปี)	ผลการจำแนกสายพันธุ์		หมายเหตุ
					ELISA	Hybridization	
สุพรรณบุรี	6 7/12	TOPV	29 พค.35	1	NSL	NSL	ชาวพม่า
ระนอง	3	ไม่ทราบ	3 กค.35	1	NSL	NSL	
สิงห์บุรี	4 3/12	TOPV	30 กค.35	1	NSL	NSL	ชาวกระเหรี่ยง
ตาก	11/12	ไม่ทราบ	14 สค.35	1	NSL	NSL	
ยโสธร	10	TOPV	26 สค.35	1	NSL	NSL	ศูนย์อพยพ
ตราด	3	ไม่ทราบ	29 สค.35	1	NSL	NSL	
สกลนคร	11/12	ไม่มีข้อมูล	1 กย.35	1	NSL	NSL	
กาญจนบุรี	8	TOPV	4 กย.35	1	NSL	NSL	
อุดรธานี	3 6/12	OPV 4 ครั้ง	5 ตค.35	1	NSL	NSL	ศูนย์อพยพ
ชลบุรี	9/12	ไม่ทราบ	9 ตค.35	1	NSL	NSL	ศูนย์อพยพ
ชลบุรี	1	OPV 2 ครั้ง	9 พย.35	1	NSL	NSL	
น่าน	14 9/12	ไม่ทราบ	15 พย.35	1	NSL	NSL	

TOPV = Tri OPV (3 ครั้ง)

NSL = Non Sabin like (สายพันธุ์พื้นเมือง)

ตารางที่ 2 ผลการจำแนกสายพันธุ์พื้นเมืองและสายพันธุ์วัคซีนของเชื้อไวรัสโปลิโอ
ที่แยกได้จากผู้ป่วย พ.ศ. 2536

ที่อยู่ผู้ป่วย (จังหวัด)	อายุ (ปี)	ประวัติ OPV	วันเริ่มป่วย	ผลการแยกเชื้อ (ทัยป)	ผลการจำแนกสายพันธุ์		หมายเหตุ
					ELISA	Hybridization	
ชลบุรี	5 6/12	OPV 2 ครั้ง	1 มค.36	1	SL*	SL	
ชลบุรี	12	ไม่มีข้อมูล	18 มค.36	1	NSL**	NSL	
แพร่	6	TOPV	31 มค.36	3	NR***	SL	
ตาก	7/12	ไม่เข้ารับ	6 กพ.36	2	NR	NSL	ศูนย์อพยพ
เลย	2	ไม่เข้ารับ	2 มีค.36	2	NR	SL	มาจากลาว
ตาก	2	OPV 1 ครั้ง	21 มีค.36	1	NSL	NSL	ศูนย์อพยพ
ระนอง	2	ไม่เข้ารับ	ไม่มีข้อมูล	3	NSL	NSL	มาจากพม่า
สระบุรี	11/12	OPV 1 ครั้ง	9 เมย.36	1	NR	NSL	ชาวเขา
กาญจนบุรี	13	ไม่เข้ารับ	26 มิย.36	3	NSL	NSL	
เลย	13	เคย ไม่มีหลักฐาน	1 กค.36	3	SL	SL	
ลพบุรี	4 5/12	เคย ไม่มีหลักฐาน	17 สค.36	1	NSL	NSL	
ปัตตานี	6	ไม่มีข้อมูล	27 สค.36	1	NSL	NSL	
ปัตตานี	2	IPV	21 พย.36	1	NSL	NSL	
กรุงเทพฯ	1 4/12	TOPV	ต้นเดือน ธค.36	1	SL	SL	

* S L = Sabin like (สายพันธุ์วัคซีน)

**NSL = Non Sabin like (สายพันธุ์พื้นเมือง)

***NR = Non-reactive

รายงานโดย สุรางค์ สงวนวงศ์

เขวภา พงษ์สุวรรณ

เนาวรัตน์ ศรีวงศ์พานิช

สถาบันวิจัยไวรัส กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์